

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ 6
Тернопільської області
Фонд р-3567
Опис 1
Справа 121

Архів з бірому
Горьківсько-Березанська округа ОЗУ

ПАПКА

для ¹²¹

паперів

Документи (інформація, протокол) про заміщення
новонамірів у Мокшанському районі за 1945-1947рр.
Машиністи, русоми

Увійшли в архів: 24 листопада 1945р.
30 липня 1947р.

Кількість документів: 6

Кількість аркушів: 9

Зверітати: пошитою

20 р.

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ 6
Тернопільської області
Фонд р-3567
Опис 1
Справа 121

1

Протокол
в справі вбивств друзів дня 19.XI.45р.
в селі Маркова.м. району.

Для 19.XI. о год. 4-ій рано прибули до села Маркова М. району в організаційних справах слідуючі друзі: "пров. Тарас", надр. С.Б. "Вадим" рай. С.Б. Пров. "Самітний" орг. надр. "Кий" оперативний С.Б. "Дніпро" стрілець С.Б. С.Б. і інші. Всього 7 осіб, які заквартирували внідлієних хатах того села. В одній хаті 2-ох, покійний "Кий" і "Дніпро", а в другій проті /3-ть/.

На звернення пров. "Самітного" що в хатах квартирувати небезпечно і після інструкцій зобов'язані мати в терені мати відповідне приміщення пров. "Тарас" і інші з упертістю доводили з упертістю, що інші квартирують по хатах і нічого їм не стається тим більше, що і проті піддержували цю думку. Супроти цього пров. "Самітний" мусів улягти і заквартирували всі в хатах. О год. 11-ій дорогою біля хат переїжджало 15-ть більшовиків в ліє по дрова. Господиня в якій квартирували пок. "Кий" і "Дніпро" побачивши більшовиків побігла скоро в хату повідомити друзів. Вони в тойже час скрилися на стриху хати. Посніх з яким господиня бігла до хати звернув увагу й на переїжджаючих більшовиків і кількох з них ввійшло з них до хати.

Квартируючі в другій хаті друзі бачили більшовиків вислали др. "Сіроманця", щоб негайно повідомив про близькість більшовиків квартируючих покійних друзів. Др. "Сіроманець" заки вепів під ослоною сусідних забудовань підійти до даного мешкання ввійшов до сіней більшовики вже були в хаті. Побачивши др. "Сіроманця" більшовики крикнули до нього "ти что за такой". На що у відповідь др. "Сіроманець" підняв панашку і вестрілів. По першому стрілі вилетів йому кружок зі зброї, супроти чого др. "Сіроманець" кинувся на втікача залишаючи за собою одного вбитого й одного раненого більшовика. Більшовики за ним однак під ослоною забудовань вдалося йому втекти. Після цього більшовики вбірають в хату, переіроваджують рязівію, а боючі чимь йти на стрих закидають його гранатами. Друг "Кий" зістав убитий, а ранений др. "Дніпро" резервався гранатою. Убитих покійних друзів забрали зі собою в район. Квартируючі в другій хаті друзі відступили в ліє незнаючи сили противника.

Постій, 24.XI. 1945 р.

Надр. Орг. Реф. " - Олег".

Рай. агент. С.Б. " - Лук".

Пров. Куц. " - Рік".

Твором при берегах на крайошуми в сени
заповсака морарокамо уновшуми ~~тпотишуми~~
кбс Твораса и Твораша.

Все исцелени есе вукотуе баумки
неоь за вновшуми.

Все исцелени есе в баумкиа народи
за нештошуми уновшуми.

маи се в баумкиа есеи монета дуа
негуми нур нешток, за вновшуми, кор
непој нешток, даруе в уме есеи
тпотишуми.

Дне 25. и 1800г.

Pi^{le}

5

Протокол
в справі вбивших друзів дня 22.XI.45р.
в селі Горожанці М. району.

Дня 22.XI.45 раменько прибули до с. Дрищева М.Району для поладженія організаційних справ. Закватуриували на хуторі від сторони с. Товетобаб і знова виникла суперечка між орг. рефом "Олегом" /Самітний/, а прочимма відносно кватирування в хаті. "Олег" доказував, що кватирування в хаті потягнуло вже жертви 19.XI. Однак це було безуспішно. Тому "Олег" не дивлячись на пізній час /дільком видно/ залишає їх, а сам відходить до лісу. В хаті залишився пров. "Тарас", "Вадим", бувший кущевий "Сірко" і 2-ох бобвиків.

З мучені дорогою покійні друзі "Тарас" і "Вадим" полягали спати залишаючи на стійці стр."Сірка". Бобвиків на той час не було пішли в ліс викінчувати криівку. ☹

О год. 8-ій рано крізь ліс від сторони с. Товетобаб надійшло 15-ть б більшовиків з командиром Туреським. Стійковий "Сірко" не запримітив їх тому, що надійшли з іншої сторони, як можна було цього сподіватись. Тому він коли запримітив їх в близькій віддалі від хати, місто повідомити сплячих друзів зачав утікати в поблизький ліс. Міщова жінка запримітила більшовиків на віддалі 300 мтр. від хати. бігла до хати з трудом розбудила сплячих і одного з них випровадила через двері, щоб має запримітили більшовики поза хату. Другий вибіг з хати на двір невідомо куди. В той час коло того господарства переїздив на коні Туреський запримічує на коні втікаючих зієкакує з коня і кричить "здавайсь бандьора" естріляє з кулеметної зарядки. Вей інші більшовики заходили їх з протилежної сторони. Більшовики звернули огонь на втікаючого стійкового з бобвиками. Пров. "Тарас" і "Вадим" незнаючи добре терему втікав в протилежний б'ук, як місцеві. Більшовики які на знак ракет етягнулись в одно місце залишаючи втікаючих естрільців, а все свою увагу зосередили на пров. "Тарасови" і "Вадимови" і відчинили на них сильний огонь.

Ранений в ногу пров. "Тарас" бачучи скрізь більшовиків дострілився зі своєї пістолі. Однак покійному пров. "Вадима" під сильним обетрілом забігти до поблизької хати. В хаті звернувся до господаря з проханням, щоб його сховав. Однак господар відловив, що немає де тоді покійний "Вадим" поставив автомат на вікно і прицілився в більшовиків, які в той час згуртувалися коло вбитого "Тараса". Однак більшовики запримітили той рух, зорекочились і розпочали вогонь в напрямі хати. Покійний "Вадим" при допомозі господаря зробив собі в куті хати барикаду використовуючи бочку з капустою, етіл, і лавки і розпочав з відтілля свою оборону. Більшовики бачучи безуспішність своїх намагачь запалили хату, з якої однак покійний "Вадим" на дальше боронився.

Під ослонею етім підходили більшовики і намавляли його здатись. Доказуючи йому безуспішність такої оборони. Обіцяли, що все йому буде даровано однак він на кожне звернення відповідав естрілами. До тогож намавляли і мешканців того села може їм вдасться його намавити. Намагання були даремні. Бій продовжався. Більшовикам забракло набоїв, тоді вони пієлали до району по допомогу.

Над вечір приїхало авто з 30-ма більшовиками, які також немогли здобути хати. оді при допомозі гранат зачали розбивати етіну під котрою естояв "Вадим". Він бачучи, що етіна довго не ветоїть перед вибухами гранат кинув вей свої записки й документи в огонь лишень зі зброєю в руках намагавсь пробитись з горіючих руїн. І коли екочив до еіней на порозі влучила його ворожа куля. ☹

До лежачоно в криком кинулись більшовики й почали безглузду естрілянину до мертвого тіла. Відтак зняли весь одяг і забравши своїз 3-ох вбитих і 3-ох ранених відіхали в район.

На елідуючий день поветанці похоронили своїх упавших друзів на кладовищі в с. Горожанці М. району.

6

Протокол
про впадших друзів дня 22 червня 1946 р.
в селі Маркова Монастириського району.

Дня 22 червня 1946 р. приїхав до села Маркови дир. тютюневої фабрики Кравецький/капітан/ та казав випратати дві кімнати в Сабада Михайлини. Перед вечером він впився і сказав, що цієї ночі буде в селі НКВД з району. Вчувши це місцеві дівчата, що криються в селі, повтікали до сусіднього села Затурина. З дівчатами була також Ніжалковська Михайлина літ 18. Вона закликала Оксану і всі разом пішли на Затурин.

Ноч'ю до родини Ніжалковської прийшли енкаведисти в формі повстанців і питали, де є їх дочка, бо вони мусять получитися з хлопцями або з санітарками. Мати ніжалковської сказала їм, що дочка пішла до брата до Затурина. Вона буде ночувати в Тули Степана або у Воробця Василя, тому що перед вечером казали, що до Маркови прийдуть більшовики з району. Далше сказала їм, що вона може заступити дочку. Тоді більшовики запитали її, може є де провідниця або взагалі якісь дівчата, що хриються. Анна Ніжалковська запровадила їх до Челпінського Володимира та збудила його. Господар настрашився і сказав, що він нікого не знає. Тоді Ніжалковська Анна каже до нього, щоб не боявся її, та що вона нічого злого не хоче робити. З селу є відділ і конче потребує пай. Тоді господар каже їй, що вона там, де завсіди.

Ніжалковська веде більшовиків до Титус Катерини та будить її. До вікна юниче Наталку і каже їй, що є відділ в селі і конче потребує Вас. Наталка настрашилася і каже до неї: "Може ви хочете мене зрадити, чи загварантуєте, що то свої". Тоді Ніжалковська каже: "Гварантую своєю головою". Тоді більшовики входять до хати і починають говорити. До хати входить один замельдований зі Швеjkова і каже до Наталки: "Пізнавш мене Наталко, пам'ятаєш, як ти перевивала мені рану." Аж тоді всім стало ясно, що це більшовики. Один з більшовиків підступив до Наталки і сказав: "Наталко, Наталко, шчога що ти така вчена, перестань вже ті банди водити", та в розмахом вдарив її два рази в обличчя. Була год. II ноч в. Одні більшовики залишилися в хаті інші пішли по Оксану. Прийшли до Яворського Михайла, збудили його і кажуть йому, щоб видав їм Оксану, бо вона є в нього на квартирі. Господар викричався на них, що нього нікого нема і не було. Тоді більшовики вертаються і точно довідуються, де квартира Оксани. Ідуть до господаря Яворського Василя але і тут нікого не застають. Переводять сильний трус і відходять. Тоді частина їде до Затурина. Вже сонце сходило, коли більшовики прийшли до Тули Степана. Ніжалковська Михайлина виганяла пасти корову. Більшовики підійшли до неї взяли на фіру і привезли до Маркови. В Маркові забрали Наталку та ніжалковську Анну та повезли до району. Від Челпінського Володимира забирають більшовики аптеку та убрания Наталки. Цього дня арештували більшовики та Титус Катерину та її дочку.

Постій, дня 24 липня 1946 р

Рай. проу. "Віотко"

7

Протокол
про в'їзних друзів дня 22 червня 1946 р.
в селі Маркова Монастириського району.

Дня 22 червня 1946 р. приїхав до села Маркови дир. тютюнової фабрики Кравецький/капітан/ та казав впрягати дві кіньми в Сабара Михайлини. Перед вечером він в'їзвся і сказав, що цієї ночі буде в селі НКВД з району. В'їзвши це місцеві дітнати, що криються в селі, повтікали до сусіднього села Затурин. З дітнати була також Ніжалковська Михайлини літ 18. Вона зашикнула Оксану і всі разом пішли на Затурин.

Ноч'ю до родини Ніжалковської прийшли енкаведисти в формі повстанців і питали, де є їх дочка, бо вони мусять пошукатися з хлопцями або з самітарками. Мати ніжалковської сказала їм, що дочка пішла до брата до Затурина. Вона буде ночувати в Тули Степана або у Ворбця Василя, тому що перед вечером казали, що до Маркови прийдуть більшовики з району. Далше сказала їм, що вона може вступити дочку. Тоді більшовики запитали її, може є де провідниця або загалі якийсь дітнати, що криються. Анна Ніжалковська запровадила їх до Хелпінського Володимира та збудила його. Господар настрашався і сказав, що він нікого не знає. Тоді Ніжалковська Анна каже до нього, щоб не боявся її, та що вона нічого злого не хоче робити. В селі є відділ і конче потребує пай. Тоді господар каже їй, що вона там, де засіди.

Ніжалковська веде більшовиків до Витуса Катерини та будить її. До вікна погляне Наталку і каже їй, що є відділ в селі і конче потребує Вас. Наталка настрашлася і каже до неї: "Може ти хочете мене зрадити, чи загарантуєш, що то свої". Тоді Ніжалковська каже: "Гварантую своєю головою". Тоді більшовики входять до хати і починають говорити. До хати входить один замиждо-ваний зі швейкова і каже до Наталки: "Пізнавши мене Наталко, пам'ятаєш, як ти переживала мені рану." Аж тоді всім стало ясно, що це більшовики. Один з більшовиків підступив до Наталки і сказав: "Наталко, Наталко, шнопа що ти така вчена, перестань вже ті бачити волами", та з розмахом ударив її два рази в обличчя. Була год. 11 ноч'ю. Один більшовик зашпирився в хаті іншій пішли по Оксану. Прийшли до Яворського Михайла, збудили його і казуть йому, щоб видав їм Оксану, бо вона є в нього на кватирі. Господар вкритичався на них, що в нього нікого нема і не було. Тоді більшовики вертаються і точно довідуються, де кватира Оксани. Ідуть до господаря Яворського Василя але тут нікого не застать. Переводять сильний трус і відходять. Тоді часовина їде до Затурин. Все сонце склало, коли більшовики прийшли до Тули Степана. Ніжалковській Михайлини виганяли пастри корову. Більшовики підішли до неї взяли на фіру і привезли до Маркови. В Маркові забрали Наталку та Ніжалковську Анну та повезли до району. Від Хелпінського Володимира забирають більшовики агтеку та убрання Наталки. Цього дня арештували більшовики те Витуса Катерину та її дочку.

Постій, дня 24 липня 1946 р

Рай. пром. "Вісник"

Справа смерті
сл.п. повстанців
Тараса, Грома і Уляни

(відпис)

8

П Р О Т О К О Л

Мирослав Кроподра - Тарас, ур. 1926 р. в м. Монастириська, Тернопільської обл. (високий, чорний, худорлявий, відважний, бойовий, карний, чесний, ініціативний). Стрілець відділу "Сірі Вовки", ройовий у відділі "Чорноморці", зв'язковий при Окр. Проводі.

Василь Галюк - Грім, ур. 1913 р. в с. Барич, Бучацького р-ну, Тернопільської обл. (середнього росту, блондин, худорлявий, карний, чесний, відповідальний і авторитетний). Станичний свого рідного села.

Катерина Шевчук - Уляна, ур. 1922 р. в с. Губин, Золотопотіцького р-ну, Тернопільської обл. (середнього росту, блондинка, відважна, бойова). Надрайонова виховниця молоді, авторка новел з революційно-визвольної боротьби.

Над ранком дня 27 липня 1947 р. повстанців Тараса, Грома і Уляну окружили більшовики на місці їх кватиркування біля Монастириськ в каменоломах. Повстанці досвітком побачили, що їх півколом розстрільною замикають більшовики. Вони відкрили по більшовиках вогонь і почали відступати в протилежному напрямі. В цьому напрямі були вже також більшовицькі застави. Під час відступу паде промитий більшовицькими кулями Грім, Тарас з Улянєю, відстрілюючись від більшовиків, відступають у напрямі чехівського лісу. В часі відступу Тарас стає ранений в ногу і не може вже далше відступати. Він, відстрілюючись, відступає далше при допомозі Уляни. Коли, однак, вистріляв усі набої, розривається гранатою. Більшовики за той час наблизилися до них так, що Уляна теж не рішається тікати, а у слід за Тарасом розривається гранатою зі словами на устах: "Гину за Україну!".

Тіла сл.п. повстанців Тараса, Грома і Уляни забрали більшовики у р-н та кинули на подвір'ї мвд на жир собакам. Більшовиків було вбитих 2-ох і ранених 2-ох.

Дня 30.7.1947 р.

Кривоніс

Справа смерті
сл.п. повстанців
Грізного і Хмари.

П Р О Т О К О Л

Едвард Шевчук - Грізний, ур. 1926 р. в м. Монастириська, Тернопільської обл. (середнього росту, блонд темний, повний на обличчі, відважний, бойовий, ініціативний). Стрілець відділу "Трембіта", господарчий відділу "Тигри", політвиховник першої сотні курія "Галайда", політвиховник відділу "Сірі Вовки", районний референт пропаганди Бучацького р-ну.

Нестор Шевчук - Хмара, ур. 1929 р. в м. Монастириська, Тернопільської обл. (середнього росту, блондин, відважний і бойовий). Стрілець відділу "Чорноморці".

В липні 1946 р. оба сл.п. повстанці-брати Грізний і Хмара з повстанцем Грішою, східняком зробили засідку на більшовиків під селом Кійданів, Бучайцького р-ну. Надїхала особова автомашина, в якій їхали голова райвиконкому і двох більшовиків. Повстанці відкрили по машині вогонь і спинили машину. Більшовики вискочили з машини і залягли по другій стороні в рів. Грізний і Хмара, думаючи, що більшовики побиті, підбігли до авта, щоб забрати зброю. Більшовики з рова серіями з автоматів побили обох повстанців. Третій, Гріша почав стріляти по більшовиках з кулемета. Вбив одного більшовика, а голову рвк ранив. Ранений голова рвк і третій більшовик втік. Гріша забрав від вбитих повстанців зброю і папери та відійшов.

Тіла побитих повстанців Грізного і Хмари забрали більшовики до Бучача.

Дня 12.8.1946 р.

Ікра

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшитої пронумеровано 9 аркушів;

(зев'яць)
у тому числі літерні номери _____;

пропущені номери _____

+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст

Посада

21 червня 2018 року

ff
(підпис)

І. Кардашова

(ініціали (ініціал імені), прізвище)